Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Tërgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Tërgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVI.

„Gazeta" ese în fiă-care-ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Tërgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 172. Braşovŭ, Vinerĭ, 6 (18) Augustŭ 1893.

Din causa sfintei sërbătorĭ de mâne, diarulŭ nu va apăré până Sâmbătă séra.

Esclusivismulŭ Maghiarilorŭ ardelenĭ.

Braşovŭ, 5 Augustŭ st. v.

Ungurii facŭ ca bolnavulŭ acela, care suferindŭ de o bólă grea nu vrea nicĭdecum sĕ recunóscă starea luĭ adevĕrată, vrea sĕ trécă cu orĭ-ce preţŭ de omŭ sănĕtosŭ, găsindŭ causa indispoziţiunilorŭ sale şi a rĕului, ce se manifestă în organismulŭ sĕu, aci în modulŭ luĭ de traiu, aci în alte multe îndeletnicirĭ ale luĭ secundare.

Astfelŭ vedemŭ cum şi o foiă semi-oficiósă din Pesta, multŭ cetită în acestŭ oraşŭ, „Magyar Ujság", vorbindŭ despre cestiunea română, — care, ḑice, a devenitŭ actuală în urma mai multorŭ insemnate evenimente, ce s'au petrecutŭ în sĕptĕmânile din urmă — se silesce a afla causa relelorŭ esistente nu în nedreptăţirile şi asupririle, ce le îndură Românii din partea elementuluĭ domnitorŭ, ci în purtarea *socială* a Ungurilorŭ din Ardealŭ faţă cu Românii.

O neînlăturabilă urmare a relelorŭ, ce s'arată în raporturile dintre Românĭ şi Ungurĭ este fără îndoélă „esclusivismulŭ socialŭ", ce-lŭ manifestéză elementulŭ maghiarŭ faţă cu Românii şi asupra căruia se plânge acuma numita fóiă.

Este însĕ ciudată în felulŭ eĭ părerea, ce o are „Magyar Ujság" despre „pacinicele mijlóce sociale" cu carĭ „s'ar puté câştiga naţionalităţile *streĭne* (idegen) pentru idea de statŭ maghiarŭ". Nu ne spune, ce 'şĭ închipuesce sub aceste mijlóce, décă se gândesce la petrecerĭ sociale, la balurĭ şi ciardaşurĭ împreunate cu vr'o „român nota" pe de-asupra, orĭ că se gândesce şi la alt-cevaşĭ.

La lucrulŭ de căpetenią „Magyar Ujság" precum se póte vedé din articululŭ sĕu, despre care facemŭ unŭ resumatŭ în cronică, nicĭ că se gândesce, şi e clarŭ şi învederatŭ, că nu póte fi apropiere socială între Ungurĭ şi Românĭ, până când unii vorŭ fi totŭ în fruntea meseĭ, ér' ceialalţĭ numaĭ la códă şi prin prejurulŭ eĭ.

„Magyar Ujság" mai uită, şi de unŭ altŭ lucru fórte de căpetenią; uită, că esclusivismulŭ Maghiarilorŭ ardelenĭ este numaĭ o urmare firéscă a esclusivismuluĭ de rassă, ce se dă pe faţă pe tóte cărările nu numaĭ în gândirĭ şi sentimente, ci şi în tóte cestiunile de viéţă, unde e vorba de „alŭ meu şi alŭ tĕu".

Atitudinea esclusivistă socială a Maghiarilorŭ ardelenĭ, nu este decâtŭ traducerea în faptă a principiuluĭ, pe care se baséză uniunea forţată a Transilvaniei cu Ungaria, principiu, după care minoritatea ungurécă are sĕ stăpânéscă esclusivŭ asupra majorităţiĭ.

Décă Ungurii ardelenĭ ar vré sĕ împărtăşéscă numaĭ o părticică cu Românii locuitorĭ băştinaşĭ ai ţĕriĭ, e clarŭ, că eĭ ar renega în parte acestŭ principiu alŭ esclusivismuluĭ de rassă. De aci urméză logicŭ, că esclusivismulŭ lorŭ socialŭ provine tocmaĭ din temerea, că ajungêndŭ şi Românii sĕ capete câte unŭ osciorŭ, cu timpulŭ s'ar mări apetitulŭ lorŭ şi astfelŭ minoritatea maghiară din Ardealŭ ar fi periclitată în domnirea eĭ esclusivă. De n'ar fi aşa, resolvarea cestiuneĭ române ar fi fórte uşóră. Lăutarĭ suntŭ destuĭ în ţéră şi prânḑurĭ, bancheturĭ şi balurĭ se aranjază destule.

Kulturegyleturile, carĭ s'au fundatŭ numaĭ pentru aceea, ca sĕ faca propagandă pentru ideile esclusiviste maghiare 'şĭ dau destulă silinţă de a trage pe Românĭ în cerculŭ lorŭ. Acesta le este şi scopulŭ. De ce însĕ Românii fugŭ de adunările şi de petrecerile kulturegyletiste, ca de Ucigă-lŭ crucea?

La acésta întrebare sĕ se cugete odată seriosŭ „Magyar Ujság" şi atuncĭ póte că va ajunge la resultatulŭ, că pentru ca doi sĕ se pótă simţi bine în contactulŭ lorŭ socialŭ şi sĕ comunice la olaltă în modŭ simpaticŭ, e neapĕratŭ de lipsă, ca şi unulŭ şi altulŭ sĕ trăiéscă pe piciorŭ egalŭ.

Pentru ca sĕ înceteze esclusivismulŭ socialŭ alŭ Maghiarilorŭ ardelenĭ, sĕ cere prin urmare ceva mai multŭ, decâtŭ ca eĭ sĕ făţăréscă simpatiĭ cătră Românĭ. Se cere înainte de tóte, ca Românii sĕ fiă membri egalŭ îndreptăţiţĭ ai societăţii şi sĕ pótă da mâna cu Ungurii ca Românĭ!

CRONICA POLITICA.

—5 (17) Augustŭ.

Fóia unguréscă „*Magyar Ujság*" se ocupă la locŭ de frunte cu **cestiunea română**. Condamnă esagerările şi dintr'o parte şi dintr'alta. Ḑice, că prin demonstraţiunĭ ca cele din Turda şi din Oradea-mare nu se póte face diagnosa cestiuneĭ române. „Magyar Ujság" e de părere, că elementulŭ maghiarŭ din Transilvania este de totŭ esclusivistŭ faţă de elementulŭ românŭ, ér atitudinea acésta a Maghiarilorŭ are urmărĭ fórte păgubitóre nu numaĭ din punctŭ de vedere umanitarŭ, ci mai vîrtosŭ din punctŭ de vedere naţionalŭ maghiarŭ. Societatea maghiară, acolo unde trăesce la olaltă cu naţionalităţile, are marĭ îndatorirĭ şi însemnată misiune: dea câştiga, cu mijlóce sociale pacĭnice, pe naţionalităţĭ pentru ideia de statŭ. Ungurii ardelenĭ însĕ au neglijeatŭ aceste indatorirĭ, ba au pĕcătuitŭ chiar, când şĭ au validitatŭ supremaţia de rassă prin esclusivismŭ. Nime nu póte aştepta, ca acela, înaintea căruia închiḑĭ uşa, şi astfelŭ îlŭ alungĭ, sĕ-ţĭ înghită cu paciinţă creştinéscă tóte vătĕmările, ce i-le facĭ, mai alesŭ atuncĭ, când celŭ vătĕmatŭ e mai slabŭ. N'avemŭ sĕ ne mirămŭ déră, déca ceĭ vătĕmaţĭ se aruncă în braţele unuĭ curentŭ, care le mulţumesce ambiţia şi posiţia pierdută, pe altă cale. Fóia unguréscă, în modŭ farisaicŭ, sfîrşesce ḑicêndŭ, ca sĕ se dea naţionalităţilorŭ ardelene căldură şi unŭ locŭ la sóre, căldura iubiriĭ şi lumina culturiĭ, şi atuncĭ simpatia dintre diferitele elemente se va traduce în fapte.

*

Sub titlulŭ **„politica Vaticanului"**, fóia kossuthistă „Egyetértés" scrie unŭ articulŭ de fondŭ, în care étă, pe scurtŭ, ce ḑice: Nu este lucru nou, că agitaţiunea de naţionalitate din Ungaria, se raḑimă pe Roma, şi din potrivă, politica Vaticanului încă din timpurĭ vechĭ se nisuesce sĕ foloséscă raporturile nóstre de naţionalitate pentru scopurile sale particularĭ. Raportulŭ de prietenie dintre Vaticanŭ şi naţionalităţile din Ungaria a devenitŭ de-odată mai intimŭ, când la noi a pornitŭ curentulŭ liberalŭ, ér' guvernulŭ, sub presiunea opiniuneĭ publice (? ?) a luatŭ în programulŭ sĕu reformele bisericescĭ politice. De atuncĭ Vaticanulŭ a devenitŭ sprijinitorulŭ pe faţă alŭ naţionalităţilorŭ, vrêndŭ sĕ le esploateze contra tendinţelorŭ liberale maghiare. Politica acésta, pe câtŭ de lămurită, pe atâtŭ de repulsivă trebue sĕ fiă respinsă pentru orĭ-care Maghiarŭ patrioticŭ. Dovadă despre acésta o dă „*Moniteur de Rome*", care se pórtă faţă de Maghiarĭ în modŭ pătimaşŭ. Din atitudinea aceste foi se vede, că în cercurile Vaticanului se folosescŭ tóte mijlócele, pentru a sugruma curentulŭ liberalŭ din Ungaria, ér' ca mijlocŭ principalŭ pentru acésta, figuréză sprijinirea tendinţelorŭ de naţionalitate din Ungaria. Inaintea cercurilorŭ Vaticanului, sfîrşesce „Egyetértés", plutescŭ două scopurĭ: unulŭ este rĕsturnarea reformelorŭ politice bisericescĭ, alŭ doilea deobligarea naţionalităţilorŭ prin promovarea tendinţelorŭ de naţionalitate. Catolicii maghiarĭ însĕ suntŭ patrioţĭ cu multŭ mai bunĭ, suntŭ Maghiarĭ cu multŭ mai marĭ, decâtŭ sĕ nu se întórcă cu indignaţiune de cătră acestŭ planŭ. De dragulŭ Vaticanului şi alŭ naţionalităţilorŭ, ei nu se vorŭ face sinucigaşĭ.

*

Unica cestiune, ce preocupă pe membrii camereĭ comunelorŭ **din Londra**, este *vacanţa parlamentară.* Se presupune cu multă siguritate, că proiectulŭ **home-rule** va fi primitŭ sĕptĕmâna viitóre şi în a treia cetire de camera comunelorŭ. Guvernulŭ englesŭ speréză, că până camera lorḑilorŭ va desbate acestŭ proiectŭ, camera comu-

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS."

„Trădătorĭ de patriă!"

......Vĕḑut'aţĭ vr'o pasĕre care mugesce, orĭ o vacă, care şueră şi cântă şi voi cu tote acestea nu vĕ luaţĭ în apĕrare limba în patria vostră străbună. Fie-vĕ ruşine!"

Moscherosch, 1650.

Credeam pe unŭ momentŭ, că o sĕ fiă unŭ heresiarchŭ, cum au fostŭ mulţĭ de aceştia, ómenĭ cu unŭ spiritŭ agerŭ, fantasiă mare şi talentŭ de oratoriă, carĭ din ambiţiă personală ofensată, orĭ din pofte de a deveni bărbaţĭ marĭ, s'au pusŭ în serviciulŭ uneĭ ideĭ scrintite şi au răpitŭ cu sine *vulgus varium et mobile.*

Cetindu i broşura, ne pare rĕu, că i-s'a făcutŭ atâta onóre. **Pituk** e unŭ simplu brigandŭ literarŭ şi încă dintre ceĭ mai slabĭ. In scrierea luĭ nicĭ o ordine, nicĭ o logică, nicĭ o cohesiune. Intregŭ opulŭ bijbăie de afirmărĭ rĕutăcióse şi de invective ersonale, destinate, de a submina biserica română unită şi de a înegri persónele conducĕtóre ale uneĭ diecese întregĭ, acusându-le de nepatriotismŭ, ba chiar de trădare de patriă, de nesciinţă şi de nepotismŭ.

O societate seriósă arŭ fi făcutŭ de multŭ imposibilŭ pe unŭ asemenea smintitŭ, şi broşura luĭ ar fi ajunsŭ de multŭ în focŭ... La noi?.... Pressa maghiară cântă osanale mareluĭ „patriotŭ" şi—„mob"-ulŭ aţîţatŭ de acéstă pressă uitată de sine, devastéză cu ce-i cade în mână casele pacĭnicilorŭ locuitorĭ românĭ din Oradea-mare.

Pentru carĭ pĕcatŭ?

Pentru-că aducŭ şi ei tóte jertfele, ce le cere patria comună dela cetăţenii sĕi lealĭ, dér nu *vréu sĕ-şĭ vêndă limba şi naţionalitatea.*

Imprejurarea acésta dă din nenorocire importanţă acestuĭ pamfletŭ, şi cine va scrie odată istoria nóstră culturală şi luptele purtate pentru conservarea scumpeĭ nóstre moştenirĭ — va trebui sĕ amintéscă şi de apariţiunĭ de acestea.

Étă de ce ţinemŭ sĕ aducemŭ unele estrase din broşura-revolverŭ a nefericituluĭ preotŭ.

Broşura are 85 de pagine şi pórtă titlulŭ „*Hazaárulók*". (Trădătorĭ de patriă.)

Pe trei pagine, la începutŭ, ne comunică câte-va „cugetărĭ". („Gondolatok") de *Bajza*, *Szász* K., *Petőfi*, *Deák*, *Kemenes*, *Szalay* (Rusticus), *Leo XIII*, *Chateaubriand*, şi — *Moldován*, Gergely, în carĭ se vorbesce de „patriotismŭ".

„Sĕ stămŭ la pândă!" — cu aceste cuvinte începe P. broşura sa. — „Trebue sĕ reparămŭ greşelile seculare. Agitatorii noştri naţionalĭ 'şĭ ridică neîncetatŭ acuşĭ aicĭ, acuşĭ colo capetele lorŭ de hidră, şi cu multă isteţime 'şĭ punŭ în lucrare munca lorŭ de subminare. Polipulŭ nostru cu o sută de braţe alŭ pĕcatelorŭ urite de trădare de patriă, caută cu putere potenţată în tóte părţile după pradă".... „Strigătulŭ kulturegyleturilorŭ a ajunsŭ pretutindenea. Inima patrieĭ nóstre s'a mişcatŭ...."

„Devisa timpuluĭ nostru este: astăḑĭ trebue sĕ rĕspândimŭ limba maghiară, nu numaĭ sĕ o apĕrămŭ!"

„Că şi pe vremea migraţiuniĭ popórelorŭ, naţiunile erau mânate de unŭ geniu invisibilŭ, spre unŭ anumitŭ scopŭ: de a-'şĭ căuta o patriă nouă, mai fericită; precumŭ cu ocasiunea rĕsbóielorŭ cruciate sute de mii se uniau în lupta în contra necredinciosşilorŭ: aşa trebue sĕ ne nisuimŭ, spre o devisă strălucitóre şi noi, cu inimă aprinsă de unŭ zelŭ sfântŭ, şi cu sêrguinţă stăruitóre, nelâncedită, trebue sĕ ne adunămŭ cu toţii sub unŭ stindardŭ, pe care scrise suntŭ glorióseIe cuvinte: „*Sĕ trăéscă limba maghiară!*"

„Sângele strănepoţilorŭ luĭ Árpád celŭ cu piele de panteră, nu e iertatŭ sĕ degenereze nicĭ odată în patria nóstră. După cuvintele luĭ Petőfi, totŭ omulŭ sĕ fiă omŭ şi Maghiarŭ. Da! Séu se va **ruina statulŭ ungarŭ, séu că naţionalităţile trebue sĕ se contopéscă cu rassa maghiară**. Tertium non datur".

„Puterea vitală a patrieĭ nóstre o forméză limba nóstră avitică. Fără de acésta a încetatŭ de a ne mai fi patriă".... „Scumpa nóstră limbă maghiară e rugulŭ arḑĕtorŭ. De când o ardŭ flacările şi totŭ mai e neviolată. *Unsere Sprache ist auch unsere Ge-*